

Dr. Nada Ler-Sofronić

UZ STOGODIŠNJICU OBILJEŽAVANJA OSMOG MARTA

ŽENA U BOSNI I HERCEGOVINI DANAS

Socio-ekonomsko, socio-političko okruženje i društvena klima

Tranzicijaka, post-dejtonska Bosna i Hercegovina je privredno devastirana i ekonomski krajnje osiromašena zemlja. Politički, to je zemlja strukturno opterećena etno-nacionalnim podjelama i tenzijama. One dominiraju javnom sferom i bitno utiču, kako na institucionalna rješenja (Izborni zakon, na primjer), tako i na ukupnu društvenu klimu. Budući da su ekonomska bijeda i etno-nacionalne tenzije loše okruženje za promociju ženskih prava i pogodnija podloga za retrogradna nego za progresivna rješenja, rodna ravnopravnost i ženska prava su daleko od toga da budu prioritet na agendi demokratskih reformi u Bosna i Hercegovina.

***De iure i de facto* situacija-ekonomija, javni i politički život, odlučivanje**

Bosna i Hercegovina još 2003. godine, prva među tranzicijskim zemljama regiona u regiji, usvojila Zakon o ravnopravnosti polova; 2006. godine usvojila je Zakon oprotiv nasilja u porodici i najzad 2009. godine Zakon o zabrani diskriminacije. Potpisala je i ratificirala Konvenciju o sprečavanju svih vidova diskriminacije žena (CEDAW). Ipak, žena je ovdje još uvijek izložena diskriminaciji te novim, brutalnim oblicima eksploatacije na tržištu rada i seksualnih usluga. Marginalizirana je i često potpuno isključena sa mjesta donošenja bitnih odluka. Izložena je i dalje masovno rasprostranjenom muškom nasilja koje trpi samo zato što je žena.

Kao i u većini osiromašenih tranzicijskih zemalaja, žena i ovdje predstavljaju najslabiju socijalnu kariku. U masovnoj nezaposlenosti (ima oko 500.000 nezaposlenih u zemlji za koju se cijeni da ima oko 3.800.000 stanovnika) žene čine većinu nezaposlenog radno sposobnog stanovništva i uglavnom su “usisane” u crno i sivo tržište rada. Veliki broj žena je dekvificiran, a zbog nezaposlenosti muževa ili njihovog invaliditeta zbog rata, veliki broj žena u Bosni i Hercegovini danas pretstavlja glavne ili jedine hraniteljice porodičnog domaćinstva. Rade

uglavnom bez socijalnog, zdravstvenog i invalidsko-penzijskog osiguranja, a često su sretne kada imaju bilo kakav posao.

Učešće žena u javnom i političkom životu je minorno, sa tendencijama daljeg nazadovanja. Ni jedne žene nema, niti je bilo u Predsjedništvu države, a nakon nedavnih opštih izbora oktobra 2010. u Državni parlament ušlo je samo osam žena dakle isti broj kao i 2006. godine, dok je u Parlament Federacije BiH ušlo je čak osam žena manje nego nego što ih je bilo 2006. godine.

Žene su gotovo potpuno isključene iz centara moći i odlučivanja; isključene su iz mirovnih procesa; isključene iz procesa pregovaranja; isključene su iz programa poslijeratne obnove; a vidimo da su isključene i iz procesa evropskih integracija.

Na rukovodeća mjesta u državnim firmama imenuju se uglavnom muškarci, oni dominiraju u upravnim odborima i u izvršnim tijelima u ekonomskom sektoru.

Fokus na nasilje nad ženama i djevojčicama

Iako su sve ovo gorući problemi sa kojima živi bosansko-hercegovačka žena, ipak bih stogodišnji jubilej obilježavanja Medjunarodnog dana žena, 8.og marta u Bosni i Hercegovini posvetila sveprisutnom anticivilizacijskom problemu muškog nasilja nad ženama i djevojčicama. Ako se uzmu u obzir podaci nevladinih organizacija, te činjenica da od ukupnog broja žrtava krivičnih djela, prema jednom izvještaju Ministarstva sigurnosti, **80 %** otpada na žene, a da su izvršiooci u **90%** muškarci, nije teško zaključiti da se pod sintagmom „nasilja zasnovanog na (s)polu/rodu“ zapravo uvijek krije nasilje nad ženama i djevojčicama. Budući da je poznato da žene (kao uostalom i ostale žrtve ili svjedoci porodičnog nasilja) u principu nerado prijavljuju nasilje, čak ni njegove najteže oblike, onda nije teško zaključiti da nasilja nad ženama i djevojčicama ima daleko više nego što nadležni organi mogu evidentirati i da su brojke sa kojima raspolažemo vrlo često samo vrh ledenog brijega.

Iako nasilje nad ženama i djevojčicama pretstavlja paradigmu najdrastačnijeg i najbrutalnijeg vida kršenja elementarnih ženskih ljudskih prava, čini se da za njega postoji najmanje socio-kulturne osjetljivosti i možda najmanje (političke) volje da se on konačno pomakne sa margine javnog interesa ka njegovom centru. Duh lokalnih zakona i medjunarodnih konvencija protiv nasilja nad ženama i djevojčicama razbija se o moćne bedeme kulturološki duboko ukorijenjene društvene tolerancije prema nasilju nad ženama.

Svijest o dubokim patrijarhalnim i mizoginim korijenima nasilja nad ženama nažalost ne postoji u Bosni i Hercegovini ni u društvu.

Zahvaljujući uglavnom naporima nevladinih organizacija i međunarodnim akterima koji su u post-ratnoj Bosni i Hercegovini prvi otvorili pitanja nasilja zasnovanom na polu, ono ipak postaje društveno vidljivije i postupno se počinje percipirati kao nešto što pretstavlja javni problem i o čemu je legitimno i potrebno raspravljati u javnom prostoru.

Takodje se, iako sa puno teškoća, postupno stvara svijest i u javnosti i u nadležnim institucijama da je upravo država ta koja treba da obezbijedi ženama prava na slobodu od svakog oblika nasilja, zastrašivanja i prijetnje nasiljem i da je upravo država odgovorna ako žrtve nemaju adekvatnu zaštitu i ako nasilnici ne snose adekvatne sankcije i tretman. Medjutim, do samih državnih struktura ta svijest sporo stiže i nema stvarne volje da se ta odgovornost i preuzme.

